

Abstract

Nationella forskarskolans konferens i pedagogisk bedömning, 2009 10 20- 2009 10 22.

Bedömning för lärande – för Skola 2011

Jörgen Dimenäs, Kerstin Kolback, Anita Norlund, Christer Wede

Högskolan i Borås
Institutionen för pedagogik

Keywords: bedömning, lärande, diskurs, klassifikation, inramning, kvalificering, survival words

Under 2008 diskuterade en arbetsgrupp med representanter från Herrljunga, Svenljunga, Tranemo och Vårgårda kommuner samt Högskolan i Borås frågor där elevernas resultat kring nationella prov och betyg stod i fokus. Utgångspunkten var att de fyra kommunerna, trots likheter vad avser storlek, befolkningsstruktur, arbetsmarknad m.m. uppvisade avsevärda skillnader när det gäller elevernas beskrivna prestationer. Dessa frågor bedömdes så intressanta att arbeta vidare med att ett samarbetsavtal slöts mellan kommunerna och Högskolan i Borås. Det har resulterat i ett treårigt forsknings- och utvecklingsprojekt där parterna avser att fortsätta arbeta med dessa frågor för att därigenom utveckla skolornas arbete med frågor som rör lärande och bedömning. Det övergripande syftet med projektet är att utforska, förändra och utveckla den pedagogiska verksamheten med avsikt att optimera betingelserna för lärarnas bedömning liksom för elevernas lärande med därpå följande förbättrade elevresultat. I projektet har också följande delmål satts upp:

- lärarna beskriver, analyserar och kommunicerar val av bedömningsformer utifrån relevant ämnesdidaktisk teori
- lärarna beskriver, analyserar och kommunicerar pedagogiska val utifrån relevant ämnesdidaktisk teori
- lärarna exemplifierar konsekvenser av olika pedagogiska val och drar slutsatser kring dessa med hänsyn tagen till klass, kön och etnicitet
- lärarna beskriver utifrån ämnesdidaktisk teori vad som vanligen uppfattas som ämnesspecifikt och ämnesöverskridande
- lärarna drar slutsatser utifrån olika former av bedömning, pedagogiska val och dess konsekvenser i sin egen praxis.

Projektet vilar på Basil Bernsteins pedagogiska teori, vilken delar centrala utgångspunkter för projektet (Bernstein, 2000). I teorin beaktas bland annat villkor för elever som inte har en akademisk bakgrund i sin hemmiljö. Resultat från bernsteinsk forskning sammanfaller med resultat från annan forskning som inte är sociologisk, men som beaktar vad som är kvalificerande för elever. Viktiga teoretiska begrepp blir *horisontell* och *vertikal diskurs*, vilka står för å ena sidan kunskap som är vardaglig och å andra sidan kunskap som är mer specialiserad och meriterande i bedömningssammanhang. Teorin underlättar för resonemang om hur elever kan beredas tillträde till sådan kunskap. Därutöver bidrar teorin med begrepp för analys av undervisning, t.ex. *klassifikation* och *inramning* som innehåll i *pedagogiska koder*. Teorin utmanar också samtida undervisningsideal som i forskning visat sig missgynna elever med en sorts social bakgrund (Norlund, 2009).

Under projekttiden kommer förändringar att ske i det nationella mål- och betygssystemet. Det föranleder att projektet byggs upp på det viset att ny kunskap som projektet bidrar med är omsättningsbart i kommande former av pedagogisk verksamhet. Därför löper projektet delvis parallellt med implementeringen av Skola 2011. Ett viktigt grundantagande för projektet är att problemställningar genereras så kallat 'nedifrån' och 'inifrån'. Lärarna är huvudaktörer och forskare bidrar till att staka ut riktningen för handlingar i praxisarbetet. Kunskapen som utvecklas är ömsesidig; medan villkoren för elevernas lärande synliggörs för skolverksamma, utvecklas forskarnas insikter kring praktiken (Postholm & Moen, 2009). Projektet tar som sin utgångspunkt relationen mellan undervisning, elevs fördjupade lärande och bedömning, d.v.s. inte bedömningsföreteelsen isolerad. Lärares kollektiva kompetens uppfattas också som överordnad lärarnas individuella kompetens.

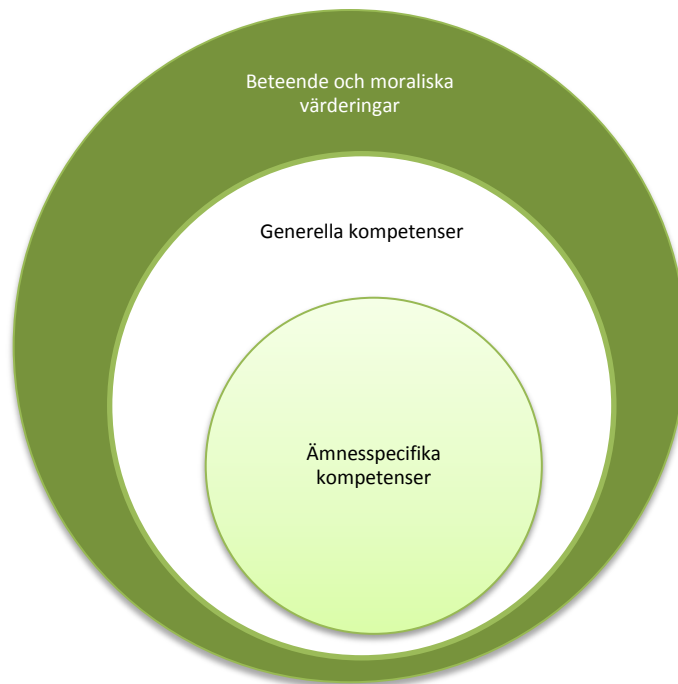
METOD

Under den treåriga projekttiden tas utgångspunkt i aktionsforskning och aktionslärande med deltagare från fyra kommuners 7-10-skolor bestående av elever, lärare, skolledare och utvecklingsledare (Eriksson, 2007). Fyra av forskarna utgör också s.k. utmanare, d.v.s. de har till uppgift att genom problematisering få lärarna att kritiskt reflektera över olika delar rörande bedömning och lärande. En styrgrupp är också knuten till verksamheten för att garantera flexibilitet under de tre åren. Vid projektets början fanns dokument tillgängliga i form av lärardiskussioner från tidigare kompetensutvecklingsdagar, konkretiserade kursplaner, kvalitetsrapporter och betygsstatistik. Data kommer vidare att samlas in i form av intervjuer, observationer och dokument från gruppdiskussioner.

RESULTAT

Det första analyserade resultatet från projektet utgår från Snow, Griffin och Burns (2005) vilka talar om att varje ämne har sina "survival words" eller vad vi också valt att benämna "qualification words". Lärarna fick i projektets första utmaning att utifrån ämnesgrupper diskutera och specificera vilka de absolut viktigaste överlevnadsorden var för eleven att 'bemästra' respektive lärargrupps ämne, d.v.s. vilka "survival words" som var viktiga i kvalificeringssammanhang? Dessa ord användes senare så att lärarna gavs tillfälle att beskriva hur de bäst ansåg sig bistå eleverna i att bemästra några av de valda överlevnadsorden och att koppla 'the survival words' till deras första kommande planerade examination (prov). Analysen gav upphov till nedanstående modell där ca 250 olika "överlevnadsord" och citat från beskrivningarna kunde sorteras in i kategorierna

- a) beteende och moraliska värderingar
- b) generella kompetenser
- c) ämnesspecifika kompetenser.

Figur 1. Modell för att kategorisera överlevnadsord och citat rörande överlevnadsord.

Från kategorin ”beteende och moraliska värderingar” härrör citat som

"jag jobbar mycket med att tydliggöra hur jag vill att de ska arbeta"

"undervisning om bra och dåliga levnadsvanor är viktigt att ha med"

"viktigt att ta upp det här med en sund livsstil"

"tycker att begreppet nyfikenhet och kreativitet är något som är väldigt aktuellt"

"försöka få alla att våga tala inför andra"

"För att nå det behövs det tålmod. Många elever ger upp efter en liten stund och menar på att de inte kan".

Under kategorin generella kompetenser återfinns ord och citat som

"rimlighetsbedömning"

"genom att redogöra för sina åsikter och tankar och kunna motivera varför de tycker just så"

"kommunikation ... grundbulten i samspelet med andra individer"

"läsa, förstå och analysera"

Uttryck vilka beskriver ämnesspecifika kompetenser utgörs av citat som

"en av mina käpphästar är begreppet partikeltänkande"

"dansens olika delar"

"grundläggande regler för uttal"

"skilja mellan primärkällor och sekundärkällor"

"termen taluppfattning är komplex men ett av de mest grundläggande begreppen inom matematiken"

"multiplikationstabellen är ett redskap"

Forsknings- och utvecklingsprojektet startade hösten 2009 och datainsamling sker fortlöpande. Forskningen kommer också att utöver vad som nämnts i inledningen inriktas på olika skolkulturer och s.k. motståndskulturer. Förväntade resultat i ett längre perspektiv är att

de aktuella lärarna ges en ökad medvetandegrad för att också kunna bli pionjärer i det kommande mål- och betygssystemet och att en ökad medvetandegrad kan kommuniceras till elevernas föräldrar. Vidare finns förväntningar på ett framåtsyftande nätverk kan komma till stånd. Av forskningsresultaten förväntas slutsatser kunna dras av några orsaker till skillnaderna i ”prestationer” mellan olika kommuner samt att beskriva hur aktionsforskning kan vara en konstruktiv del i aktionslärande.

REFERENSER

Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity: theory, research, critique*. Rowman & Littlefield Publishers.

Black, P., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B., and Wiliam, D. (2003). *Assessment for Learning: Putting it into practice*. Open University Press.

Eriksson, A. (2007). Aktionsforskning som forskningsansats I J. Dimenäs (red.) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.

Norlund, A.(2009). *Kritisk sakprosaläsning i gymnasieskolan. Didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov*. Göteborg Studies in Educational Sciences 273. Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis.

Postholm, M. B. & Moen, T. (2009). *Forsknings- og utviklingsarbeid i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Snow, C. E., Griffin, P & Burns, M. S. (Red.) (2005). *Knowledge to support the Teaching of Reading*. San Fransisco. CA: Jossey –Bass.